

GRYTEDALSSKOGEN - BOTANISK BESKRIVELSE

Egil Bendiksen
Norsk institutt for naturforskning
1999

Kommune: Nittedal
Kartblad M711: 1914 IV, 1915 III
UTM-koordinater (ED50): UTM PM 02 52-53
Høyde over havet: 295-425 m o.h.
Areal: 294 daa (inkl. ca 200 daa produktivt)
Skogeiendom: 12/113

Avgrensning/topografi

Området avgrenses i sør av bekken fra Grisputten til Grytedalen, derfra av Grytedalens markerte fordypning nordover til midt på S. Granbergputten, hvorfra grensa går østover og deretter sørøstover i retning Vennervann. Mot øst grenser skogen delvis mot ungskog langs en linje mellom daldrag vest for Vennervann og Grisputten. Området er relativt kupert med flere søkk, daldrag og koller. Mot Grytedalen dannes en bratt skrent, dels med åpen ur og rasmark. Berggrunnen er nordmarkitt.

Vegetasjon og flora

Vegetasjonen er svært variert, både langs en tørr - fuktig og en fattig - rik gradient. Av særskilt botanisk interesse er rike søkk med høgstaudevegetasjon, varmekjære utposter med edellauvskogsfragmenter/rasmark, intermediærmyr og sumpskog. Som framgår av Nittedal/Oslo kommuners vegetasjonskart, kartbl. Slattum (CP 047), er snaut halvparten av arealet markert som blåbærgranskog. I sørvestlige deler er større arealer klassifisert som småbregnegranskog, mens et større parti er markert som høgstaudegranskog i søndre sentrale deler. Sistnevnte type dekker også en rekke søkkområder på finere skala, hvor det også kommer inn rik sumpskog. Lågurtgranskog er markert i ulike deler av området. Fattig furuskog av bærlyng-typen er konsentrert til et mindre kolleområde sørøst for Søndre Granbergputten. Fattig sumpgranskog finnes spredt innenfor blåbærgranskogsarealet. Myra rundt Grisputten er delvis av rikere typer og delvis ombrotrof med furu, klassifisert som røsslyng-furumyrskog og bærlyng-furumyrskog. I sørøst inngår en rikere sumpskogstype (skogrørkvein-viersumpskog).

Rike søkk og daldrag

Søkket mellom Grisputten og nordvestover ned til Grytedalen (rødmerket løype) (Lok. 1) har et fuktig preg med høgstaude- og rik sumpskogsvegetasjon. Dominerende til vanlige arter i øvre/trangere søkkdel er bl.a. sumphaukeskjegg, firblad, hengeving, fugletelg, skogburkne, hvitveis, skogsnelle, vårmose og grantorvmose. Den nordlige arten turt inngår til dels rikelig

og er her nær sin søndre yttergrense. Det er registrert rike forekomster av den suboseaniske kystjammemose (*Plagiothecium undulatum*). Nær bekkeutløp på nordsida vokser ei svær gran med stammediameter på ca 50 cm. I samme område er notert stor låg med rikelig kadaverforyngelse. Nedover i søkket inngår skogparti i sammenbruddsfase på østsida, med store mengder dødved i ulike nedbrytningsstadier. Lipartier like øst for søkket har rik lågurtgranskogsvegetasjon med store mengder hengeaks, blåveis og storkransmose (*Rhytidiadelphus triquetrus*).

Den rikelige mengden dødved av større dimensjoner gir også livsgrunnlag for en relativt rik flora av vedboende sopparter, bl.a. de sjeldne barksoppartene *Hyphodontia cineracea* og *Tubulicrinis medius*. Hyllekjuka (*Phellinus viticola*) er funnet flere steder i området. I moserik skogbunn i nordhellinga av søkket er funnet den rødlistete rotslørsopp (*Cortinarius vespertinus*)(kategori V+, hensynskrevende).

Grytedalen (Lok. 2). Dalen er svært rik langs nesten hele eiendommens vestgrense (mot Løvenskiold) nord til S. Granbergputten, bl.a. partier dominert av hhv tyrihjelmskrutseving og turt, og for øvrig bl.a. storklokke, skogstjerneblom, skogsvinerot, ballblom, myskegras og myske. Artskombinasjonen forteller at dette er et møtested for nordlige og sørlige floraelementer. Det er foreløpig ikke kjent om den delen av dalen som ligger på naboeiendommen utgjør en av Løvenskiolds nøkkelbiotoper (ikke offentlige). I midtre del av området har søkket et brattere parti med grovsteinet grunn (bl.a. mye ormetelg) og større lauvtrær, særlig selje, men også hassel og ask. Den vestvendte lia sør for S. Granbergputten utgjøres av ei bratt og mektig steinur (dels mosebegrødd), muligens Lillomarka/Nittedalsmarkas største.

Trangdalen sør (Lok. 3). Dalen som danner den sørlige del av østgrensa, fra Grisputten og nordover, har rik vegetasjon som veksler mellom høgstaudegranskog og rik sumpskog, til dels bregnerik. Her finnes rikelig med bl.a. turt, tyrihjelmskrutseving, sumphaukeskjegg, skogburkne og hengeving. Krossved er vanlig, og det er notert forekomst av ask.

Fra der eiendomsgrensa gjør en knekk mot nordøst (**Lok. 4**) kan man følge et sammenhengende daldrag nord-nordvestover, som ender i skogpartiet øst for S. Granbergputten. Bekken som renner ned i søkket med skiløypa fra Grisputten (Lok. 1) har sitt utspring her. Søkket har en svært bortgjemt og øde karakter, flankert av til dels svært grovstammete graner på begge sider, som sikrer at området har stabilt høy luftfuktighet. Stammer med brysthøydiameter på ca 50 cm er ikke uvanlig her. Daldraget veksler mellom trange deler med en smal, rikere bekkesone og små utvidelser med sumpskog som varierer i rikhetsgrad og i nord også krattbevokst myr.

I de noe fattigere delene dominerer bregner, særlig skogburkne og hengeving og med bunnsjikt av grantorvmose (*Sphagnum girgensohnii*) og spriketorvmose (*S. squarrosum*). Like sør for kryssende blåmerket sti fra Veitjern er det et større riksumpparti med krattbevokst av ørevier. Langs bekken nord for stien ble observert skogmarihand. Arten er i Floraatlas for Oslo og Akershus (Stabbetorp et al. 1990-96) bare angitt en gang tidligere fra Nittedal (Røverkollen N). Videre nordover fins utforminger med sumphaukeskjegg, vendelrot og myrflor, foruten hengeving, som viktigste arter. Lengst nord i søkket fins to små myrer, begge dominert av blåtopp, og med rikelig mengde bukkeblad. Lokalitetene varierer mellom intermediær og rik og står i forbindelse med rik sumpskogsvegetasjon i de tilstøtende trangere deler av søkket. Her ble det gjort ytterligere et funn av skogmarihand.

Edellauvskogsvegetasjon/rasmark

I vestvendt skrentparti mot Søndre Granbergputten (**Lok. 5**) er utviklet partier med rikelig hassel og spisslønn og et urtesjikt med varme- og næringskrevende arter som tysbast, vårerteknapp og stankstorkenebb. Denne type vegetasjon er ikke vanlig så høyt og så langt inn i Lillomarka/Nittedalsmarka og er sannsynligvis av reliktnatur fra varmere klimaepoker. Forekomsten ligger helt i nordvest på eiendommen. Den strekker seg over en lengde langs vannet på ca. 30 m, hvorav anslagsvis en tredel er på naboeiendommen i nord. Vegetasjonstypen dekker hele den aktuelle lidelen mellom vannet og berg i overkant. Foruten de edle lauvtrærne fins også andre lauvtrearter og spredte graner av varierende alder og størrelse. I feltsjiktet dominerer spesielt, og i ulike deler, kranskonvall og snerprørkvein. Av andre arter kan også nevnes blåveis, skogstorkenebb, trollbær, krossved og liljekonvall. Moser er stort sett begrenset til stein og død ved, mens bunnen ellers er sterkt dekket av lauvstrø. Lia har mye stein.

Åpen myrvegetasjon

Grisputten (Lok. 6). Myras nordlige del, som ligger på den aktuelle skogeiendommen, har varierende rikhetsgrad, hvorav en stor del er intermediær og med et stort artsmangfold, inkludert flere interessante arter. Myra har rikelig med den forholdsvis sjeldne orkideen smalmarihand, som er funnet på under ti myrer i Lillomarka/Nittedalsmarka. På flere av disse er arten trolig borte nå pga. myrgrøfting og gjenvokst. Videre ble den vesle orkideen myggblom funnet i nordre tjernkant. Funn fra Lillomarka/Nittedalsmarka de siste 50 år begrenser seg for øvrig til Svartkulp, Slåttemyra og Langmyra på Røverkollen (Stabbetorp et al. 1990-96, Bendiksen & Salvesen 1992). Like ved ble også observert den sørlige arten myrkråkefot, sjelden i hele Oslomarka og i Lillomarka/Nittedalsmarka tidligere kjent fra myr mellom Abortjern og Nordskogstjern (1953) og Skredderudtjern (1978) (jf Stabbetorp et al. 1990-96). For øvrig huser myra en av de indre og isolerte utpostene av rome (liljefamilien), som her vokser i relativt stor mengde. Arten er sørlig og kystbundet og har bare få forekomster i Oslomarka i sin helhet. I Lillomarka/Nittedalsmarka er den tidligere funnet bare ved N. Langvann og i Bispedalskollen.

Hovedpartiet er intermediært, med rike innslag, varierende fra fast- til mykmatte. Blåtopp dominerer, og av øvrige arter kan nevnes bl.a. bukkeblad, kornstarr, sveltull, blåknapp, flekkmarihand, tvibustarr, blåfjær, takrør, mellomblærerot, myrsauløk, kvitmyrak, tettegras og krokortormose coll. (*Sphagnum subsecundum*).

I nordvest er det et større, rent ombrotroft parti med røsslyng og molte som dominanter.

Fattigere barskog

Granskogen er helt dominerende, og har trær av til dels svære dimensjoner og med skikkelig gammelskogspeg. Skogen er relativt godt ryddet for dødved fra gammelt av i de nordlige delene, men framstår ellers som svært uberørt i nyere tid, med blåbærdominans og svulmende mosematter i bunnen. Det er et fuktig preg med innslag av den fuktikrevende kystjammose, og fattig sumpskog finnes også utenom søkkene utviklet i små konkave lommer. I mer

sørvendte partier finnes en god del lauvinnblanding, bl.a osp. Stubberester er svært nedbrutt og mosegrodd og mange steder vanskelig å spore. Eneste unntak er rester etter en gammel småflatehogst på en av de høyeste kollene, ut mot Grytedalen. Her er det fortsatt åpent over et areal på ca 1 dekar opp mot bærlyng-barblandingsskog med furu, som dekker de skinneste topppartiene, og kraftige lauvtrær av bjørk, rogn og osp etter gjenvoksning nedover i lia over et like stort areal..

For øvrig er hele området uberørt av moderne hogstinngrep i form av flatehogster, og det har ikke vært drevet noen form for hogst her på atskillige tiår. Eldre tiders inngrep har vært i form av plukkhogster.

Konklusjon - naturverdi

Området består i sin helhet av gammelskog av midlere til høy bonitet. Skogen er gammel, med trær av til dels anseelige dimensjoner. Lokalt finnes mye dødved hvor både de ulike nedbrytningsstadier er representert og ulike dimensjoner på lægrene, inkludert grove stokker. Så store arealer med granskog i en slik gammelskogstilstand er idag uvanlig i Nittedal og kan muligens bare sammenliknes med Rundkollen naturreservat på Romeriksåsen nord i Hakedalen. I tillegg til den skoglige tilstand har området høy andel av rike, høyproduktive vegetasjonstyper, som omfatter høgstaudegranskog, lågurtgranskog og rik sumpskog, inkludert utforminger som verken er representert i Oslo kommunes nærmeste nøkkelbiotopareal i sør eller Løvenskiolds i nord. Samtidig har det stort potensiale for å motta sporer av og danne livsgrunnlag for også andre sjeldne og sårbare arter av sopp og lav (f.eks. fra Granberget) hvis dødvedmengden får lov til å øke. Man får ved å spare denne gammelskogen rikelig representert mer arealfattige vegetasjonsutforminger som ellers ikke er fanget opp i eksisterende nøkkelbiotoper i Lillomarka/Nittedalsmarka. Det er nettopp disse rike typene som har en stor andel av det biologiske mangfoldet med et svært høyt antall arter. Detaljstudier av området forventes å kunne gi flere arter enn de som er observert til nå og som er angitt i lista nedenfor.

Myra ved Grisputten representerer en artsrik type som har blitt mye sjeldnere som følge av at et stort antall rikere myrer er grøftet og deretter gjenvokst med kratt og skog.

Området har uvanlig stor økologisk variasjon på såpass begrenset areal. Grytedalsskogen som avgrenset på vedlagt kart vurderes å ha stor biologisk verdi og anbefales å få ligge urørt av hogstinngrep i form av nøkkelbiotop.

Referanser:

Bendiksen, E. & Salvesen, P.H. 1992. Flora og vegetasjon på Røverkollen. - Oslo kommune, Etat for miljørettet helsevern, Oslo.

Stabbetorp, O.E. et al. 1990-1996. Lokalflora for Oslo og Akershus. Foreløpig utgave. Del 1-7. - Norsk Botanisk Forening, Østlandsavd., Botanisk hage og museum, Oslo.

Karplanter funnet i Grytedalsskogen pr. 22/7-1999

Acer platanoides (spisslønn)
Aconitum septentrionale (tyrihjelms)
Actaea spicata (trollbær)
Agrostis canina (hundekvein)
Agrostis capillaris (engkvein)
Alchemilla vulgaris coll. (vanlig marikåpe)
Alnus glutinosa (svartor)
Alnus incana (gråor)
Andromeda polifolia (kvitlyng)
Anemone nemorosa (hvitveis)
Athyrium filix-femina (skogburkne)
Betula pubescens (dunbjørk)
Bistorta vivipara (harerug)
Calamagrostis arundinacea (snerprørkvein)
Calamagrostis purpurea (skogrørkvein)
Calluna vulgaris (røsslyng)
Caltha palustris (bekkeblom)
Campanula latifolia (storklokke)
Campanula rotundifolia (blåklokke)
Cardamine amara (bekkekarse)
Carex canescens (gråstarr)
Carex dioica (tvibustarr)
Carex echinata (stjernestarr)
Carex lasiocarpa (trådstarr)
Carex limosa (dystarr)
Carex magellanica (frynsestarr)
Carex nigra (slåttestarr)
Carex panicea (kornstarr)
Carex pilulifera (bråtestarr)
Carex rostrata (flaskestarr)
Carex vaginata (slirestarr)
Chrysosplenim alterniflorum (maigull)
Cicerbita alpina (turt)
Cirsium heterophyllum (kvitbladtistel)
Convallaria majalis (liljekonvall)
Corylus avellana (hassel)
Crepis paludosa (sumphaukeskjegg)
Dactylorhiza fuchsii (skogmarihand)
Dactylorhiza maculata (fleckmarihand)
Dactylorhiza traunsteineri (smalmarihand)
Daphne mezereum (tysbast)
Deschampsia cespitosa (sølvbunke)
Deschampsia flexuosa (smyle)
Drosera anglica (smal soldogg)
Drosera rotundifolia (rund soldogg)
Drosera rotundifolia x anglica

Dryopteris expansa (sauetelg)
Dryopteris filix-mas (ormetelg)
Empetrum hermaphroditum (krekling)
Epilobium angustifolium (geitrams)
Equisetum sylvaticum (skogsnelle)
Eriophorum angustifolium (duskull)
Eriophorum vaginatum (torvull)
Filipendula ulmaria (mjødurt)
Fragaria vesca (markjordbær)
Frangula alnus (trollhegg)
Fraxinus excelsior (ask)
Galium odoratum (myske)
Galium palustre (myrmaure)
Geranium robertianum (stankstorkenebb)
Geranium sylvaticum (skogstorkenebb)
Geum rivale (enghumleblom)
Gymnocarpium dryopteris (fugletelg)
Hammarbya paludosa (myggblom)
Hepatica nobilis (blåveis)
Hieracium murorum-gr. (skogsveve)
Hieracium vulgatum-gr. (beitesveve)
Hypericum maculatum (firkantperikum)
Juncus filiformis (trådsiv)
Juniperus communis (einer)
Lathyrus montanus (knollerteknapp)
Lathyrus vernus (våreerteknapp)
Linnaea borealis (linnea)
Luzula pilosa (hårfrytle)
Lycopodiella inundata (myrkråkefot)
Lycopodium annotinum (stri kråkefot)
Lysimachia thysiflora (gulldusk)
Maianthemum bifolium (maiblom)
Matteuccia struthiopteris (strutseving)
Melampyrum pratense (stormarimjelle)
Melampyrum sylvaticum (småmarimjelle)
Melica nutans (hengeaks)
Menyanthes trifoliata (bukkeblad)
Milium effusum (myskegras)
Molinia caerulea (blåtopp)
Mycelis muralis (skogsalat)
Nardus stricta (finnskjegg)
Narthecium ossifragum (rome)
Nuphar lutea (gul nøkkerose)
Nymphaea alba (hvit nøkkerose)
Oxalis acetosella (gaukesyre)
Paris quadrifolia (firblad)
Phegopteris connectilis (hengeving)
Phragmites communis (takrør)
Picea abies (gran)

Pinguicula vulgaris (tettegras)
Pinus sylvestris (furu)
Polygonatum verticillatum (kranskonvall)
Polypodium vulgare (sisselrot)
Populus tremula (osp)
Potentilla erecta (tepperot)
Potentilla palustris (myrhatt)
Prunella vulgaris (storblåfjær)
Prunus padus (hegg)
Pteridium aquilinum (einstape)
Ranunculus acris (engsoleie)
Ranunculus repens (krypsoleie)
Rhynchospora alba (kvitmyrak)
Rubus chamaemorus (molte)
Rubus idaeus (bringebær)
Rubus saxatilis (teiebær)
Salix aurita (ørevier)
Salix caprea (selje)
Salix myrsinifolia (svartvier)
Salix pentandra (istervier)
Silene dioica (rød jonsokblom)
Solidago virgaurea (gullris)
Sorbus aucuparia (rogn)
Stachys sylvaticus (skogsvinerot)
Stellaria nemoreum (skogstjerneblom)
Succisa pratensis (blåknapp)
Trichophorum alpinum (sveltull)
Trichophorum cespitosum (bjønnskjegg)
Trientalis europaea (skogstjerne)
Triglochin palustre (myrsauløk)
Trollius europaeus (ballblom)
Tussilago farfara (hestehov)
Utricularia ochroleuca (inkl. *stygia*) (mellomblærerot)
Vaccinium myrtillus (blåbær)
Vaccinium oxycoccus ssp. *oxycoccus* (stortranebær)
Vaccinium uliginosum (blokkebær)
Vaccinium vitis-idaea (tyttebær)
Valeriana sambucifolia (vendelrot)
Viburnum opulus (krossved)
Viola palustris (myrfiol)
Viola riviniana (skogfiol)

Lillomarkas Venner
Egil Bendiksen
Bergensvn. 46 J
0963 Oslo

Oslo, 31/7-1999

Nittedal kommune (politikere, rådmann, miljøvernleder, skogsjef)
Per Einar Johnsen, grunneier
Nedre Glommen Skogeierforening v/Tor Kaurin og Reidar Haugan
Fylkesskogmester Bjørn L. Nymann
Oslo og Omland Friluftsråd
Oslo og Omegn Turistforening
Naturvernforbundet i Oslo og Akershus
Skiforeningen

Ad. Botanisk registrering av Grytdalsskogen, Nittedal i forbindelse med forslag om makeskifte mellom grunneier og Nittedal kommune

Som avtalt med daværende skogsjef Jon Bakken og skogeier under befaringen til nevnte lokalitet 18/8 ifjor, har jeg nå foretatt en mer detaljert botanisk registrering av flora og vegetasjon i Grytdalsskogen. Jeg viser for øvrig til brev fra Oslo og Omland Friluftsråd, sendt de impliserte parter i april i år når det gjelder selve makeskiftet forslaget.

Under årets undersøkelse ble det gjort flere interessante plantefunn. Mangfold og tetthet av rike vegetasjonstyper med liten arealdekning i marka, samt forekomst av sjeldne vedboende sopparter, gjør at man innenfor et forholdsvis lite område med til dels grovstammet gammelskog og fravær av hogstpåvirkning gjennom lang tid har mulighet for å ta vare på et stort biologisk mangfold. Mange dellokaliteter har klar nøkkelbiotopkarakter, og areal av stor biologisk verdi utgjør så mye av området at det bør tas vare på i sin helhet. Med de aktuelle vegetasjonstypene som utgangspunkt vil man kunne forvente ytterligere interessante funn ved en systematisk undersøkelse av storsoppfloraen i området.

De store verdiene knyttet til naturopplevelse og friluftsliv er tidligere tatt opp gjennom brevet fra Friluftsrådet.

Vennlig hilsen,

Egil Bendiksen